

VERENIGING
"ORDE DER VERDRAAGZAMEN"

Kon. Goedgekeurd d.d. 22 februari 1958, nr. 58 - GEVESTIGD TE 'S-GRAVENHAGE

Giro no. 468874 t.n.v. de Penningm. der "ODV", DEN HAAG

Uitsl. voor verslagen en abonn. Dovenetelweg 57a 's-Gravenhage Tel: 684541

Secretariaat: Graaf Willem de Rijkelaan 15 Leidschendam Tel: 070 - 275154

W E E K B L A D

=====

nadruk verboden

22e jaargang nr. 15

=====

9 december 1977

x in de kantlijn betekent de vraag

- " " " " " het antwoord

Goeden avond, vrienden.

Wij zijn niet alwetend of onfeilbaar. Ons onderwerp voor heden werd door u gekozen en handelt over:

B E V O L K I N G , V O E D S E L , E N E R G I E

=====

Wanneer je dergelijke problemen wilt behandelen, kun je je niet beperken tot genoemde zaken alleen. Want de problemen van de wereld zijn in feite cultuurproblemen, economische problemen, afhankelijk van een gehanteerd stelsel en daarnaast ook van een helaas te grote politieke verdeeldheid. Ik zal zeker ook deze problemen aan moeten stippen.

Laat ons beginnen bij het begin: bevolking. De aarde kan de wereldbevolking en zelfs het dubbele van de huidige wereldbevolking zonder moeite voeden. Maar dan moet dit voedsel wel zeer rationeel worden geproduceerd. Dan moet dat voedsel ook efficiënt zijn.

Indien men vlees eet, moet men eens nagaan, hoeveel weide er nodig is om een koe vet te wijden, hoeveel voedsel nodig is om een varken vet te mesten enz. U zult zich dan al snel realiseren, dat het, in termen van voedsel, een zeer kostbare zaak is vlees te eten.

Wanneer je je realiseert, dat je op het zelfde areaal, dat nodig is om een enkele koe vet te wijden, in die zelfde tijd tenminste vijftien tot twintig maal dezelfde voedingswaarde aan landbouwproducten op kunt brengen, weet je ook, dat vlees als voeding weelde is.

Maar ja, wanneer een bevolking er nu eenmaal op is ingesteld om vlees te eten, kun je ook niet zonder meer zeggen: Mensen, dat moet nu maar eens afgelopen zijn.

Mogelijk meent u, dat men dan maar moet uitwijken naar de zee en vis als vervangend voedsel moet propageren. Maar wanneer je de zee steeds verder verontreinigt, kunnen vissen daarin ook niet meer zo gemakkelijk leven.

Je kunt nu eenmaal niet alles maar naar wens gebruiken zonder het ook te verbruiken. Wanneer het er oppervlakkig anders uitziet, zo komt dit, omdat de verbruiksmogelijkheid tussen de volkeren wel heel ongelijkmatig verdeeld is.

Wij hebben ongeveer 1/4 van de wereldbevolking, waar men inderdaad goed kan leven. Daar heeft men genoeg te eten, goed onderdak. Een veel kleiner deel beschikt bovendien over heel wat luxe. De anderen leven aan de grens, van hetgeen men nu het bestaansminimum noemt.

Met dit laatste begrip kun je ook al weer in moeilijkheden komen. Een bestaansminimum zou in feite moeten betekenen: de kleinste hoeveelheid voeding plus andere verzorging, die een mens nodig heeft om nog net in leven te kunnen blijven. Ga je van dit standpunt uit, dan blijken de meeste mensen op dit ogenblik nog wel aan dit minimum toe te komen, tenzij er **bijzondere** omstandigheden optreden.

Ik denk in dit verband b.v. aan de Sahel: een uitblijven van regen brengt een mislukken van de oogsten en daardoor ontstaat dan hongersnood. Of denk aan hetgeen in India gebeurt: Een overstroming doet de oogst verloren gaan met als gevolg een hongersnood.

Een dergelijke hongersnood is, dus- laat ons dit duidelijk stellen- niet het gevolg van een tekort aan mogelijkheid voldoende voeding te verbouwen, maar eerder het gevolg van een tekort aan efficiënte voedselwinning en bescherming voor het gebied, waar men die voeding wint.

Zelfs in de Sahel zou men -mits de cultuurpatronen zich ter plaatse wat wijzigen en men overgaat tot enige herbebossing, die door de hier wel degelijk te vinden kunstmatige bevoeding haalbaar is- een groot gebied voor landbouw in cultuur kunnen brengen.

Zou men de bodem hier meer efficiënt in cultuur gaan brengen en afstand doen van de plaatselijk veel voorkomende stammen, die zwerven met hun kudden, dan zou in dit gebied zelfs overvloed kunnen heersen.

Het is dus niet zo, dat de wereld haar bevolking op het ogenblik niet voldoende kan voeden. Iets heel anders is de kwestie, dat er overal, zelfs in landen als de Sahelgebieden, minderheden bestaan, die hun luxe alleen kunnen behouden ten koste van de meerderheid.

U denkt hier waarschijnlijk meteen aan het rijke westen. Maar vergis u niet: Voor elke artist in de Sovjetstaten, die buiten een stadswoning en een limousine, ook nog beschikt over een eigen datshja met personeel en rijpaard, terwijl hij ook over voldoende geld beschikt om alles te kopen, wat hij verlangt, tot importartikelen toe, zijn er altijd wel 3000 of meer russen te vinden, die aan de grens van het redelijke moeten leven. Zij krijgen mogelijk nog net genoeg, maar ook niet meer dan dat.

En wanneer wij in dit verband over staatslieden gaan spreken, wordt het helemaal gevaarlijk. Want dezen eisen ook in de arme landen, voor zich en hun aanhang, zoveel op, dat daardoor vele anderen onder het bestaansminimum moeten leven.

Wanneer wij dus spreken over de voeding op aarde, is de vraag, die onmiddellijk rijst, of wel sprake is van een werkelijk tekort dan wel eerder van een geheel verkeerde verdeling.

Dan de kwestie van energie. Men stelt, dat de aarde bedreigd wordt door een tekort aan energie. Ik bestrijd dit. Een tekort aan energie zal alleen dan optreden, wanneer men onnodig in toenemende mate energie wil verbruiken.

Dit laatste gebeurt op het ogenblik reeds in zeer hoge mate. Er worden veel slechte artikelen vervaardigd, die een hoge investering in energie en materialen vergen, terwijl men met dezelfde investering aan energie en arbeid gelijksoortige artikelen met een veel langere levensduur, of zelfs blijvende waarde zou kunnen maken. Langere gebruikswaarde betekent, dat over enige tijd de productie van dergelijke fabrieken terug gaat lopen, zodat steeds minder grondstoffen en energie nodig zullen zijn.

Maar ja, zo roepen de economen, dan is er geen welvaart meer, want dan is er geen sprake meer van een groeiende economie. Maar wat is krankzinniger dan een wereld, waarin men voortdurend uitroept, dat men heel erg spaarzaam moet omgaan met energie, terwijl men gelijktijdig een ieder ijskasten, vrieskasten, afwasmachines en dergelijke energievretende apparaten probeert aan te praten? Laat ons eens zien naar de feiten.

Er is op het ogenblik nog geen werkelijk tekort aan energie, maar algemeen bestaat de verwachting, dat een dergelijk tekort binnen een tiental jaren op zal gaan treden, omdat men uitgaat van een voortdurende stijging van het gemiddelde energieverbruik. Indien men echter uitgaat van het werkelijk noodzakelijke energieverbruik, gezien de bestaande beschaving, dan heeft men voorlopig nog reserves genoeg en kan men nog vele nauwelijks gebruikte energiebronnen aanboren.

O, ik denk aan dit verband niet aan windmolens en dergelijke oplossingen. Die kunnen ten hoogste voor een kleine gemeenschap een redelijke hoeveelheid energie wekken. Toch zijn er andere mogelijkheden.

Door zonne-energie op de juiste wijze om te zetten, zij het door warmteopslag of electriciteitswinning middels zonnecellen, kan rond 1/3 van de huidige energiebehoefte in tropen en subtropen worden gewonnen. Hier is dus geen behoefte aan een overmatig verbruiken van fossiele brandstoffen of zelfs aan atoomcentrales.

In de gematigde streken ligt het iets moeilijker, maar ook hier beschikt men toch wel over enige mogelijkheden tot winning van energie. Ik denk hierbij aan het winnen van electriciteit op punten, waar voldoende verval is, eventueel door het aanleggen van stuwmeren en, waar snellerstromende wateren en beken bestaan, aan een dergelijke procedé gebaseerd op de aloude watermolen.

Een watermolen kan heel wat energie kontinu leveren en een enkele centrale van deze soort zou voor het normaal gebruik aan energie in een dorp van rond 1000 inwoners voldoende leveren.

Mogelijk wilt u nu opmerken, dat in uw land niet al te veel van dergelijke mogelijkheden bestaan. U hebt gelijk. Maar er zijn heel wat landen, waar deze mogelijkheden in zeer ruime mate bestaan, doch niet worden gebruikt, vooral ook omdat men de voorkeur geeft aan industriële energiewinning, ongeacht de veel hogere kosten, de investeringen daarvoor nodig en de energievervalsing, die daarbij vaak optreedt.

Volgens mij zal men zelfs de energiebehoeften van de westelijke wereld voor een derde of zelfs meer kunnen dekken door gebruik te maken van natuurlijke krachtbronnen. Wat betekent, dat door rationeler te werk te gaan bij het energiegebruik meer dan een derde en waarschijnlijk zelfs rond de helft van de bestaande energiereserves zal kunnen sparen.

En een van de meest eenvoudige wijzen om energie te besparen is wel het gebruiken van de mensen, die nu toch werkloos zijn voor taken, die zij wel kunnen verrichten, maar waarvoor men nu uit rendabiliteitsoverwegingen machines gebruikt.

U vindt dit een vreemde oplossing? Maar een mens moet leven. Hij gebruikt dus toch ongeveer als normaal voedsel en energie, nietwaar? Deze levensnoodzaken kun je de mensen niet ontzeggen lijkt mij. Maar wanneer je dan een machine neemt, die het werk van 50 mensen overneemt, dan gebruikt deze gemeenlijk heel wat energie, terwijl de vervaardiging, de grondstoffen e.d., ook heel wat energie hebben vereist. En die 50 mensen moeten toch eten en leven, nietwaar? Je kunt ze niet afmaken, omdat zij opeens overbodig geworden zijn.

Zeker, het werk zal mogelijk wat minder snel en soms ook wat minder nauwkeurig geschieden. Maar wanneer je de mensen plezier geeft in hun werk, door dank zij hun medewerking een steeds beter en duurzamer product te maken, valt dit nadeel al snel weg.

Een andere vraag, die ik zou willen stellen, luidt: Waarom toch zoveel kunstproducten gebruikt, waarvan de vervaardiging zeer veel energie eist. Zeker, metalen worden schaars. Maar vaak zijn er andere mogelijkheden te vinden. Waarom niet denken in de richting van keramiek in de plaats van plastics? Keramiek kan in vele gevallen met veel minder energie gemaakt worden, heeft voldoende hardheid en kan in de plaats treden van vele "goedkope" plastic-producten.

Kijk eens, hoeveel chemische producten worden gemaakt in deze dagen, waarbij in de vervaardiging onevenredig energie geïnvesteerd moet worden, terwijl er weinig werkgelegenheid door ontstaat, maar wel het gehele milieu in gevaar komt, dan ben je geneigd te stellen, dat het merendeel van deze industrieën buiten de winstmogelijkheden, die zij bieden, geen werkelijke reden van bestaan hebben.

Zelfs daar, waar een algemene vraag naar de producten van dergelijke bedrijven bestaat, blijkt gemeenlijk, dat hier eerder sprake is van een kunstmatig geschapen behoefte, dan van een werkelijke belangrijkheid voor de mensen.

Heeft iemand zover commentaar?

x De petrochemische industrie fabriceert allerlei insecticiden e.d., die volgens mij toch wel nodig zijn voor de voeding van de mensheid....

- Insecticiden zijn, ook voor het landbouwproducten zelf, evenals een overmatig gebruik van kunstmeststoffen, schadelijk. Dat betekent, dat de werkelijke voedingswaarde en kwaliteit hierdoor in feite afneemt.

Verder blijkt, dat de meest zaken, die nu door insecticiden bestreden plegen te worden, ook met meer natuurlijke en minder kostbare middelen bestreden kunnen worden. Om een eenvoudig voorbeeld te geven:

In een landbouwgebied kreeg men overmatig last van een bepaalde kever. Maar er is een wesp, die bijzonder van juist

deze kever houdt. Men heeft in dit gebied die wesp geïmporteerd en bleek na korte tijd doelmatiger te zijn als bestrijdingsmiddel dan de tot dan toe gebruikte bestuivingen vanuit kleine vliegtuigen, die met insecticiden werden uitgevoerd. Een proef, die naar ik meen, genomen werd nabij Milwaukee Usa.

Veel insecticiden worden ook gebruikt, omdat de mensen de voorkeur geven aan fruit met een gaaf uiterlijk. Toch zou ik de vraag willen stellen, waaraan je als gebruiker meer hebt: een appel, goed van smaak, die een niet geheel gave schil heeft of aan een gave appel, die weinig smaak heeft.

Ik ben van mening, dat men een groot deel van de nu gebruikte insecticiden zou kunnen missen, zeker, wanneer men overgaat tot meer natuurlijke bestrijdingsmethoden. Kennis en middelen, die heel wat eenvoudiger en minder kostbaar zijn dan de zo hoog geprezen chemische producten, zouden trouwens ook gebruikt kunnen worden om bepaalde ziekten van gewassen weg te vagen.

Zelfs DDT is vaak overbodig. Wanneer je in de plaats daarvan voor insectenbestrijding, b.v. muggen, gebruik zou maken van parafineolie - die herwinbaar blijft - kun je alle in het water levende larven, die lucht ademen, verstikken. Zoals dus de laven van de mug.

Zou je zo iets vertellen tegen de vervaardigers van chemische bestrijdingsmiddelen, dan verzoeken zij je onmiddellijk en zeer beleefd om zelf liever te stikken. Want wanneer de mensen van dergelijke methoden gebruik gaan maken, raken zij immers hun producten niet meer kwijt en leveren hun investeringen geen rendementen meer op.

Ik meen dus, dat mijn uitspraak staande te houden is. De fout komt niet voort uit mijn miskennis van de belangrĳheid van b.v. de petrochemische industrie. Ik meen eerder, dat u de algemene fout maakt haar belangrĳheid te overschatten, afgaande op haar eigen verklaringen, waarbij natuurlijk elke meer natuurlijke weg van 't hoofd wordt gezien en waarin men zelfs de aanduiding, dat dergelijke oplossingen denkbaar zijn, steeds weer probeert te vermijden.

Mijn vraag blijft nog steeds bestaan: wanneer men kan volstaan met in de natuur aanwezige middelen en krachten, waarom zou men dan kunstmatige middelen de voorkeur geven? Ik meen, dat de vraag, waarom men zo vaak aan het kunstmatige de voorkeur geeft boven het zuiver natuurlijke, ook vaker gesteld zou moeten worden. En waarom gebruikt men niet de voorhanden middelen beter.

Voorbeeld: Sedimenten van rioleringen e.d. worden ofwel afgevoerd in de wateren, waar zij schadelijk kunnen worden, danwel op andere wijze vernietigd. Toch zouden deze sedimenten, mits het aantal chemische elementen daarin niet al te hoog is, best gebruikt kunnen worden voor b.v. bemesting van bepaalde gewassen. Men zou er de bodem mee kunnen verbeteren en de planten een voldoende en natuurlijke voeding kunnen geven met minder kosten en energieverstoppingen dan nodig zijn voor vervaardiging en transport van kunstmest.

Men zou bovendien de wateren minder verontreinigen en zo de visstand bevorderen, terwijl bepaalde stoffen, die in het water schadelijke algengroei veroorzaken, nu zouden dienen voor betere oogsten, waaraan de mens wel iets heeft. De mogelijkheid is reeds lang bekend. Waarom doet men dit dan niet?

Men beweert, dat dit te kostbaar zou worden. Maar is het nu werkelijk zoveel kostbaarder dan al die kostbare chemische industrieën, al dat niet zo ongevaarlijke wegvervoer van chemicaliën enz. enz.?

Kortom: wanneer je de zaak onbevooroordeeld beziet en niet rekening houdt met daarin gedane investeringen, moet je ook als redelijk mens tot de konklusie komen, dat de chemische industrieën, waaronder de petrochemische industrie, in omvang sterk beperkt kunnen worden, zelfs tot rond een twintigste van de huidige wereldproductiecapaciteit, zonder dat de wereld daarbij iets van belang zou verliezen en zonder dat de productiecapaciteit van voedingsmiddelen daardoor ook maar iets achteruit zou gaan.

Maar ja, dit vergt natuurlijk bij mensen en gemeenschappen wel een geheel andere instelling. En zoals ik u in het begin van mijn betoog reeds voorhield: het is een kwestie van heersende economie, cultuurvorm en vooral van gewoonte. Ik hoop, dat u dit alles als tegenargument eens zult willen overwegen.

Er zijn trouwens meer eigenaardigheden, die kennelijk door de heersende cultuur en niet door redelijkheid bepaald worden. Neem als voorbeeld uw land, dat op zijn minst een zeer dicht bevolkt gebied mag heten, om van gevaar voor overbevolking nog maar niet te spreken.

Houdt je rekening met de werkelijke behoefte aan levensruimte van de doorsnee mens en zie je de dichte bevolkingsagglomeraties, die in uw land voorkomen - randstad b.v. - dan zou je reeds nu moeten konkluderen, dat bepaalde delen van uw land werkelijk overbevolkt zijn.

Toch is dit het land, dat voortdurend vreemde arbeiders moet importeren: vaak inclusief hun gezinnen, ofschoon dit tegenover de betrokkenen alleen maar rechtvaardig is - omdat voor bepaalde soorten arbeid in dit land kennelijk niemand te vinden is.

Wij zien in dit land een kleine antiabortuspauze, middels vele manipulaties, alles te doen om het bevolkingsaantal nog wat op te schroeven. Wij zien, dat vele burgemeesters er groot belang bij schijnen te hebben het bevolkingstal in hun gemeente zo snel mogelijk op te voeren en daarbij weinig rekening plegen te houden met de werkelijke levensbehoeften, die daar bestaan - mogelijk omdat dit hen belangrijker maakt en hun inkomen daardoor omhoog gaat.

Of bij dit alles de mensen ook geestelijk gezonder kunnen worden en gelukkiger zullen leven, komt bij dit alles kennelijk niet ter sprake. En als men er al over spreekt, komt dit belang toch in de laatste plaats.

Wanneer je je bezig houdt met het probleem van bevolking, voeding en energie rijst bij mij zelfs de vraag, of men wel het recht heeft de zwakkeren zozeer te beschermen, dat zij zelfs ondanks zichzelf in leven blijven.

Ik ben n.l. van mening, dat de kwaliteiten, waardoor men in leven weet te blijven, gelijktijdig de kwaliteit van het gehele ras doen stijgen. Het verdwijnen of altans zich niet voortplanten van de zwakkeren zou gelijktijdig een gezonder worden van het menselijke ras en een beperking van het bevolkingsaantal betekenen. Want juist de minst weerbaren lijken

zich het sterksre voort te planten in een z.g. welvaartstaat.

Wanneer u nu zegt, dat u te menselijk bent om de zwakkeren uit te roeien en meent, dat een ieder gelijkelijk het recht moet hebben om te leven, geef ik u gelijk, zeker vanuit uw standpunt. Maar toch vraag ik u wel te beseffen, wat dit voor een gemeenschap als geheel kan gaan betekenen.

Overigens, de bevolkingsexplosie, waarvoor men zegt te vrezen, blijft nog wel even uit. Er zijn n.l. andere factoren, waarmede men onvoldoende rekening pleegt te houden in dit verband, werkzaam.

Neem als voorbeeld uw eigen stad. Weet u, dat het bevolkingsaantal hier voortdurend terugloopt? Kent u de reden daarvoor? Wel, er komen steeds meer oudere mensen bij, die in deze omgeving ouder worden dan voorheen. Oudere mensen brengen echter heel wat minder nageslacht voort dan jongere mensen en nemen gelijktijdig een deel van de beschikbare ruimte in, waarin de jongeren anders de kans zouden krijgen zich vrijer te ontplooien.

Jongere mensen komen hierdoor in omstandigheden te leven, waarin zij geneigd zijn hun nakomelingschap in aantal te beperken. Je zou kunnen zeggen, dat de beperking van het kindertal voor grote groepen door de maatschappelijke verhoudingen worden opgelegd. En daaraan kun je met een antiabortuswet niet veel veranderen, zmin als door de ijverige prediking van het geloof.

Er is hierdoor sprake van een sterke mentaliteitsverandering, die niet alleen de sexualiteit, maar ook het kindertal anders doet beschouwen. Zelfs het ideaalbeeld van een gezin bestaat in deze dagen kennelijk uit vader, moeder en ten hoogste twee kinderen.

Het aantal ouderen meent dus in verhouding steeds meer toe. Waarop er een ogenblik komt, dat er meer mensen dood gaan dan geboren worden. Een onmiddellijke groei van het aantal kinderen zal echter, door ontstane gewoontes en denkwijzen, nog langere tijd uitblijven.

Dit geldt bijna overal, waar men "beschaafd" en geïndustrialiseerd is. Ook in landen als b.v. Japan, de Usa en bepaalde delen van de Sovjetunie zien wij deze tendens optreden, terwijl ook in China, zij het op enigszins andere wijze, de groei van de bevolking aan het afnemen is.

Van toenemende kindertallen is voornamelijk sprake in de armste landen. Hier is vaak kinderrijkdom een soort statussymbool, omdat andere statussymbolen onbereikbaar blijven. Veel kinderen voortbrengen geldt hier nog als een bewijs, dat een man werkelijk een belangrijk man is, terwijl ook de vrouw haar belangrijkheid ontleent aan het aantal van haar nakomelingen.

Juist in die landen treedt echter regelmatig weer een grote sterfte op. Wanneer deze mensen iets meer welvaart kunnen verkrijgen, wordt deze door hen niet omgezet in enige reserve, zodat zij met grotere zekerheid beter zullen kunnen leven, maar in kindertal. Wat betekent, dat de lasten van het gezin stijgen met de mogelijkheid tot verdienen. Maar komt er dan een terugslag, dan zijn op korte termijn de levensomstandigheden dermate slecht, dat er zowel van grotere kindersterfte als decimatie van de volwassen bevolking kan worden gesproken.

De kwetsbaarheid voor natuurrampen is eveneens, door het ontbreken van de nodige middelen en voorzorgen, veel groter. Een ramp, die in uw land mogelijk 100 mensen het leven zou kosten, zal direct en indirect in landen als b.v. India aan meerdere duizenden mensen het leven kosten.

Men leeft hier kennelijk vaak van de hand in de tand. Maar dit betekent, dat een natuurlijke vermindering van 't bevolkingsaantal steeds weer op zal treden. Ook betekent het, dat juist voor de allerarmsten een grotere sterfte kan worden verwacht door een toenemende onverschilligheid voor het lijden van anderen.

Kijk in de grote steden in India, of wat dat betreft in bepaalde delen van Afrika en rond de steden in Z.Amerika. Niet alleen sterven er ongewoon veel mensen, maar men voelt zich bij hun dood ook steeds minder betrokken. In de grote steden kunnen mensen op straat van de honger sterven, zonder dat iemand zich er iets van aantrekt. Desnoods stapt men over zo iemand heen, wanneer die toevallig in de weg ligt en gaat rustig verder met zijn eigen zaken. Ook in dergelijke situaties blijkt, dat door de structuur van de samenleving en het gedrag van de mensen zelf een grotere sterfte ontstaat, welke weer de bevolkingsgroei beperkt.

Volgens mij zal de gemiddelde groei van de wereldbevolking reeds in de komende 10 jaren aanmerkelijk teruglopen en rond het jaar 2000 zal, over het geheel van de wereld gerekend, volgens mij niet van een reële groei van het bevolkingsaantal kunnen spreken. Er ontstaat dan voor langere tijd een soort evenwicht.

Dit houdt ook weer in, dat je niet moet rekenen met een onbeperkt stijgen van de menselijke behoeften en dus afzetmogelijkheden. In feite kan de wereld nu reeds voldoende produceren om aan alle mensen een menswaardig bestaan te garanderen, maar dan zal men de producten natuurlijk wel wat rechtvaardiger moeten verdelen.

Zeker is, dat een verdeling van het beschikbare product niet zal kunnen plaatsvinden, indien men de maatstaven blijft hanteren, die men nu gebruikt. Men zal nieuwe maatstaven moeten vinden voor zowel eigen leefwijze als de rechten van anderen.

Men zal daarnaast ook nieuwe methoden moeten zoeken om voedsel zo voordelig mogelijk te winnen. Om een voorbeeld te geven. Door de bestudering van vissen en hun gedrag zal men binnen niet al te lange tijd ook een redelijke bescherming voor belangrijke vissoorten tot stand kunnen brengen. Niet door vangstbeperkingen, maar door het reserveren van een gebied, waarin zij plegen te trekken en het daar beschermen en zo nodig zelfs enigszins verzorgen van de scholen. Een soort visboederij dus.

Men zal moeten leren de wereldzeeën op 'n gelijke wijze te benutten, als men nu het land pleegt te doen. Dan zal blijken, dat er op uw wereld nog meerdere gebieden bestaan, waarin op grond van het leef- en trekpatroon van de daarlevende vissen met betrekkelijk geringe kosten en grote baten een dergelijke visfarm kan worden aangelegd. Voor de mensen uit vele arme landen zou dit betekenen, dat een eiwitrijke en ook fosforrijke voeding goedkoop ter beschikking komt.

Volgens mij zou dit veel bijdragen tot een verstandelijke

groei bij de komende geslachten in deze gebieden, terwijl ook hun geestelijke groei en materiële welvaart hierdoor zeker zouden toenemen. Zij zullen zelfs hierdoor een geheel eigen vorm van technologie kunnen ontwikkelen.

De wateren, ook het zoete water, bieden daarnaast de mogelijkheid tot het telen van bepaalde algen, die, mits gedroogd en bewerkt, eveneens een goed voedsel vormen en de mens aan voor zijn stoffelijk bestaan noodzakelijke stoffen kunnen helpen.

In vele landen zal men eerst moeten leren dit meel te verwerken en te consumeren, want de smaak, ofschoon niet onaangenaam, wijkt af van hetgeen men gewend is. Maar wanneer de mensen dit meel gaan gebruiken in plaats van b.v. maniok, of zoals bij u tarwe - zal de mogelijkheid je goed te voeden toenemen. Bovendien zijn vele oogsten mogelijk per tijdsduur of warm seizoen.

Maar werkelijk zinrijk wordt dit alles eerst, wanneer je er in slaagt de mensen los te weken van hun nu bestaande eetgewoonten. En denk niet, dat dat zo eenvoudig zal zijn.

Om u een voorbeeld te geven: Terwijl tijdens een hongersnood in India voldoende graan aanwezig was en zelfs goedkoper te krijgen dan rijst, zijn er toch heel wat mensen verhongerd, omdat zij deze granen niet wilden eten. Zij wensten alleen rijst te nuttigen, want volgens hen was alleen rijst gezond voedsel en kon je van al die andere granen hoogstens ziek worden. Waarbij zij niet overwogen hebben, dat zij door gebrek aan rijst zeker dood zouden gaan, zodat het mogelijk verkiezelijk voor hen zou zijn, dan maar het risico te lopen ziek te worden van die andere - inderdaad wat zwaarder te verteren - granen.

Helaas zijn er heel wat mensen, die op een soortgelijke wijze plegen te reageren. De aarde is wel degelijk in staat, alle daarop levende mensen en schepselen goed te voeden. Maar dan zal men uit moeten gaan van de noodzaken en mag men zeker niet grote delen van de mogelijke opbrengsten reserveren om zo voor enkelingen een grotere welvaart mogelijk te maken. Bovendien zal men de mensen een andere beschouwing t.a.v. de voortplanting moeten bijbrengen, zodat niet als gevolg van een ruim ter beschikking komen van voedingsmiddelen opeens een werkelijke bevolkingsexplosie tot stand zou komen.

Over energie heb ik reeds het een en ander gezegd. Laat ons nu dan maar meteen vaststellen, dat er heel wat dingen zijn, die je zelf beter en goedkoper kunt doen dan dezen door middel van energieverblindende machines gedaan kunnen worden, terwijl je in andere gevallen met betrekkelijk weinig moeite de voor een eenvoudige machine noodzakelijke energie zelf kunt leveren - de trapnaaimachine b.v.

Voorbeeld: de afwasmachine. Deze gebruikt ongeveer 20 keer zoveel energie voor een zelfde taak als u, terwijl u zelf die energie eenvoudig aan kunt vullen en de machine afhankelijk is van kostbare aangevoerde en geproduceerde elektrische energie. De machine gebruikt 4 tot 6 maal zoveel aan wasmiddel dan u doet en spaart u - daar uzelf moet inzetten, uithalen en opbergen - betrekkelijk weinig tijd. Een werkje, dat u, wanneer u het zelf doet, een paar cent kost, zal, indien je alles mee rekent, met de machine bovendien enkele guldens kosten.

Tot op zekere hoogte geldt dit ook voor de wasmachine en de ijskast. Deze laatste is natuurlijk wel erg gemakkelijk. Maar heb je nu werkelijk al die verduurzaamde producten nodig en is het zo belangrijk dezen te kunnen bewaren? Volgens mij is dit wel gemakkelijk, maar zeker niet noodzakelijk.

Trouwens, door dergelijke energiekostende procedures ontstaan ook zonderlinge zaken. Drinkt u ook zo graag dagverse melk? Dat is gezond, nietwaar? Maar beseft u wel, dat die melk twee à drie dagen diepgekoeld in de tank bij de boer heeft gezeten en vervolgens nog rond twee dagen in de fabriek, voor zij werkelijk bij u terecht komen kan? U krijgt die melk dan als "dagverse melk" in een mooi pakje, waarop staat, hoelang zij houdbaar is. Waarop u haar op uw beurt in de ijskast deponeert, waarin je die melk immers nog wel enkele dagen langer "vers" kunt houden? "Dagvers". Jaja.

Er zijn andere mogelijkheden. De melk is dan misschien minder gestandariseerd. Maar dit koel en transportproces is ook niet bepaald goed voor de melk en niet bepaald voordelig voor u.

Koeling maakt voorraadvermindering mogelijk, die in enkele gevallen ook wel nuttig en nodig kan zijn. Maar men komt er hierdoor wel eerder toe te grote voorraden te vormen, tot dezen zo groot worden, dat men niet meer weet, waar men er mee naar toe moet.

Hoeveel denkt u, dat het aan energie kost om een z.g. boterberg te bewaren? Hoeveel energie zou er zitten aan de grote en overbodige voorraden aan melkpoeder? Ik geef alleen maar voorbeelden.

Indien je dit alles eens gaat berekenen, zult u met mij eens zijn, dat zelfs zonder al te ingrijpende veranderingen reeds heel wat energie gespaard kan worden.

Wil je echter de energieverstoppingen werkelijk te lijf gaan, dan komen wij weer bij de mentaliteit van de mensen terecht. Want dan zullen wij heel wat bezit en heel wat mogelijkheden, die voornamelijk dienen om de mensen de kans te geven te laten zien, hoe ver zij het gebracht hebben, terug moeten brengen tot iets normalers.

Verbruik zou in feite moeten betekenen, dat je tegemoet komt aan je werkelijke behoefte en je prestige zou je niet mogen ontlenen aan hetgeen je hebt, maar alleen aan hetgeen je doet.

Trouwens, bij het besparen van energie zijn er ook nog wel enkele andere zaken op te merken. Wanneer men eens berekent, hoeveel energie er nu elk jaar weer nodig is om voedsel aan te voeren naar mensen, die dreigen te verhongeren enz. en zich eens afvraagt, hoeveel energie er nodig zou zijn om dergelijke toestanden grotendeels te voorkomen door b.v. nu reeds putten te slaan, bevoeding in juiste aanplanting van gewassen te regelen, dan blijkt, dat men na enige jaren enorme hoeveelheden energie heeft gespaard en bovendien heel wat mensen heel veel ellende bespaard heeft.

Indien men, inplaats van steeds maar in alle oerbossen op deze wereld naar believen te kappen om werk en winstmogelijkheid te scheppen de armen, die we genade brood geven, eens als taak zou geven, bomen aan te planten, opdat de longen van

de aarde behouden blijven, zou ook dit een besparing van energie betekenen, zij het, dat deze eerst na vele jaren kenbaar wordt. Bovendien zou men op die wijze voor velen een verbetering van levensomstandigheden en uiteindelijk ook een betere voedselpositie tot stand kunnen brengen.

Mijn konklusies luiden: De aarde is wel degelijk in staat de mensheid ook nu nog te voorzien van alles, wat zij werkelijk nodig heeft en wel op een wijze, waarbij een ieder zo niet in overvloed dan toch op een menselijke en aangename wijze kan leven.

Zo ook voor de energievoorziening. U zult het niet zonder b.v. elektrisch licht behoeven te stellen. Beperking van overmatig en onnodig gebruik van energie betekent, dat men zelfs zonder atoomcentrales over de noodzakelijke krachtbronnen kan beschikken.

Ik vrees echter, dat de mensen de redelijke weg niet zo gaarne zullen volgen, al is het alleen maar, omdat dan hun onderlinge positie en leefwijze anders zou moeten zijn. Hebt u komentaren? Geen?

Dan nu het een en ander over de mentaliteit van de doorsnee mens. Wanneer wij zien, dat in uw dichtbevolkte en moderne wereld nog steeds een moraal en ethiek wordt gehandhaafd door velen, die eens mogelijk terecht bij zwervende stammen bestond, waarin groei van aantal het belangrijkste was, wat men zich denken kon en kindertal in de plaats moest treden van ziekteverzekering en Aow, zo moet je je toch afgaan vragen, of die benadering wel reëel is.

Ik ben zeker geen grote voorstander van abortus. En of u de pil wilt gebruiken of niet, is uw zaak. Zelfs met het kindertal, dat men wenst voort te brengen, wil ik mij niet bemoeien en ondanks al het voorgaande stellen, dat dit uiteindelijk uw eigen zaak moet zijn.

Maar ik wil de mensen er wel op wijzen, dat er geen enkele instantie is, die werkelijk de zorg en verantwoordelijkheid van u over kan nemen. U zorgt in feite voor uzelf, ook wanneer het sociale zekerheden e.d. betreft. Wat u krijgt, hebt u ofwel vroeger zelf opgebracht, dan wel brengen anderen dit voor u op.

Wie ten onrechte geld of zorgen van de gemeenschap eist, ontnemt hiermede in feite iets aan zijn medemensen. Wanneer je rijker bent dan redelijk is en beschikt over meer ruimte, goederen en mogelijkheden, dan je in feite nodig hebt, dan onthoud je dit alles aan je medemensen.

Maar ja, in uw wereld tref je heel wat mensen aan, die anderen voortdurend voorhouden: eert uw vader en uw moeder, gij zult niet stelen enz., terwijl zij dank zij geld, dat zij van hun ouders pikten, nu met goede resultaten in de handel zitten... Anderen preken: gij zult niet doden. Maar zij zijn wel beroepssoldaten.

Het lijkt er wel op, dat een religie door dergelijke mensen vooral wordt gehandhaafd, zowel binnen het christendom als elders, omdat zij behoort tot een andere wereld, deel is van een maatschappij, die nu niet meer bestaat, gebaseerd op bevolkingsaantallen, die veel kleiner waren dan nu en op levensomstandigheden, die nu niet meer denkbaar en in bepaalde gevallen in het heden zelfs niet meer haalbaar zijn.

Waarom eigenlijk? Mogelijk, omdat de mens van heden leeft in een wereld, waarin in betrekkelijk korte tijd de bevolkingsdichtheid dermate toenam, dat spanningen ontstaan. Het privé domein, de privésfeer van de hedendaagse mens wordt voortdurend door anderen doorkruist. Daarnaast zit hij ook nog in een maatschappijvorm, waarin een ieder steeds wordt voor-gehouden, dat je, om mee te tellen, steeds meer moet doen en steeds meer moet hebben, meer moet produceren, steeds weer je bedrijf of gebied van werkzaamheden zult moeten uitbreiden.

Het is dan logisch, dat de zo opgejaagde mensen een rustpunt en rechtvaardiging zoeken in hun geloof. Maar daarmee wordt dit geloof in feite een vlucht voor de werkelijkheid, een houvast aan het woord gods, de leer van de profeet enz., omdat men geen houvast vindt in eigen wereld.

Het geloof lijkt mij bij de meeste gelovigen in deze dagen in feite een poging weg te lopen voor de feitelijke levensomstandigheden en de psychische en fysieke belastingen, die daarmee nu eenmaal gepaard gaan.

Ik meen, dat dit aspect van geloof en het aanhangen van sociale theorieën onvoldoende wordt beseft. Ik heb niets tegen een godsdienst, want er is een God. Maar dan wel graag een godsdienst, die gebaseerd is op de feiten van vandaag en niet op overleveringen, die je in deze dagen toch niet meer in de praktijk kunt brengen, of die - zo je ze in de praktijk zou brengen - eerder het kwade tot stand helpen brengen dan het goede.

Maar ja, het is gevaarlijk om dergelijke zaken openlijk te zeggen. Want je moogt tegen de mens van heden bijna alles zeggen, maar niet, dat de godsdienst, die hij belijdt, de stellingen, die hij aanhangt, in feite een aanfluiting zijn van alle natuurlijke ritmen, menselijke waarden en waardigheid en zelfs van de Schepper en de mensheid, die men voorgeeft te eren en te dienen. Dit acht men ontoelaatbaar. En toch is het juist.

Kijk maar naar alles, wat er op aarde gebeurd is en nog steeds gedaan wordt in de naam van God en de toekomst van het mensdom. Met het kruis in het vaandel, de woorden van de profeet en de uitspraken uit de koran op de lippen, met de thora in de hand handelt men tegen alle menselijkheid, rechtvaardigheid enz., in.

Volgens mij is dit vervreemd zijn van de werkelijke mogelijkheden en noodzaken van het heden een van de oorzaken, waardoor het de mensen in deze dagen zo slecht gaat en hun problemen zo onoplosbaar lijken.

Toch pleit ik niet voor b.v. een ontkerstening in uw land of elders op de wereld. Ik hoop, dat het geloof in de mens nooit teloor zal gaan, maar nog inniger hoop ik, dat dit geloof eindelijk de mensen eens in staat zal stellen af te rekenen met de problemen van vandaag. Het geloof mag geen heiligdom, een soort asiel worden, waarin je wegvlucht voor de wereld en haar moeilijkheden. Het geloof moet eerder een beleven van die wereld met haar problemen betekenen, waarbij je t.a.v. een juist gedrag in die wereld door het geloof nog eens extra gemotiveerd bent.

Eerst wanneer dit mogelijk is, zullen de veranderingen

tot stand kunnen komen, waarvan ik de noodzaak hoop aangetoond te hebben.

Er is echter meer. Wanneer men gaat streven in de richting van de z.g. kommunale staat, waarin een ieder theoretisch alles heeft en in de praktijk niemand iets heeft behalve degenen, die anderen vertellen, dat alles werkelijk van hen is, maar dat zij er voorlopig af moeten blijven, vergeet men ook weer de menselijkheid en de eigen ontwikkelingen van de mens.

De mens heeft geen werkelijke behoefte aan een kommunale staat, waarin alles gelijk wordt geschakeld, waarin alle denken zelfs in een te voren bepaalde richting dient te verlopen.

Aan de andere kant hebben mensen zeker ook geen werkelijke behoefte meer aan een regentenstaat, waarin vader je wel zal vertellen, wat juist en goed voor je is. Daarin geldt immers altijd weer: je bent vrij, want je moogt zeggen, wat je wilt, mits je alleen datgene doet, wat wij goed vinden.

Zeker heeft de mensheid behoefte aan een verandering van politieke inzichten. Zo vreemd als dit moge klinken, zal men zich in de politiek eerst eens bezig moeten houden met de feitelijke problemen en noodzaken en niet allereerst met een partijprogramma en niet met de stellingen van vrede op deze wijze, of het handhaven van onze godsdienstige of andere morele waarden op de eer of andere wijze.

Dit is alleen mogelijk, wanneer steeds meer mensen ook in dit verband meer en meer letten op feiten en steeds minder belang gaan hechten aan niet door feiten ondersteunde woorden.

Ik geloof, dat dit punt bij vele mensen in vele landen zo langzaam aan bereikt zal worden. Er is te veel misbruik gemaakt van de belangstelling voor woorden bij de massa, zodat degenen, die geen macht hebben, er vanuitgaan, dat zij, mits de woorden mooi genoeg zijn, alle recht hebben om door te drammen, tot zijzelf aan de macht zijn en daarna iedereen, die anders denkt dan zij spreken, alle uitingsmogelijkheid te ontnemen.

Voorbeelden daarvan zijn er voldoende, zelfs in het nieuws van deze dagen. Maar steeds meer mensen gaan daardoor ook beseffen, dat alle theorieën niet van belang zijn, wanneer zij geen betrekking hebben op de feiten van vandaag. Dit zal betekenis kunnen hebben voor de politiek en zelfs het geloof. Er is in toenemende mate spake van een verandering van mentaliteit onder de gewone mensen.

Op het ogenblik zijn zij gemeenlijk nog te bang om deze nieuwe denkbeelden openlijk tot uiting te brengen. Zij grijpen nog te vaak terug naar oude moraliteiten en geloofswaarden in de hoop daarmee gehoord te worden. Zij zijn zelfs bereid toe te geven, dat een bepaald systeem alleen zaligmakend is, wanneer zij daardoor hun bezwaren aan de man denken te kunnen brengen.

Maar zij denken zelfstandig en dit is van groot belang. Ook de honger naar bezit speelt in dit alles natuurlijk een rol. Nu zal die honger naar bezit er altijd wel zijn. Vergis u daarin niet. Elke mens heeft nu eenmaal graag iets, wat een ander niet heeft, al is het alleen maar om zo anderen te laten zien, dat hijzelf ook iets bijzonders is.

De laatste jaren wordt echter overal bezit ook een

steeds grotere last voor de bezitter en is niet alleen maar een voorrecht en onverdeelde vreugde.

Aan de andere kant wordt bezit ook meer en meer omgezet in macht. Het wonderlijke hierbij is, dat je bezit alleen maar om kunt zetten in macht, zolang een ander naar een dergelijke vorm van bezit streeft. En juist dit verlangen zie ik langzaam maar zeker bij steeds meer mensen afnemen.

Dat klinkt natuurlijk erg negatief. Men denkt aan de werkeloze, die zegt: Waarom zou ik gaan werken voor de paar centen meer, die ik dan kan verdienen? Wat, gezien vanuit een maatschappelijk standpunt inderdaad negatief is, maar menselijk gezien zo dwaas nog niet lijkt.

Wanneer de mensen, die wel regelmatig verdienen, nu ook eens zouden gaan zeggen: ik werk alleen tot ik alles heb, wat ik nu nodig heb. Want ik wil alleen, maar alles, wat ik werkelijk nodig heb, bezitten en verwerven. Al het andere kan mij gestolen worden. Bent u niet met mij eens, dat de macht van het kapitaal of het systeem tegenover dergelijke mensen opeens veel minder wordt? Wanneer voldoende mensen alleen maar willen hebben, wat zij nodig hebben en niet meer dan een ander, ben je met een verandering van mentaliteit en maatschappij al een heel eind verder.

Een dergelijke verandering zie ik ook op aarde steeds meer optreden, ook al gaat dit alles helaas nogal traag. Maar als je rekening houdt met de middelen, die de stemmingmakers en opiniebeïnvloeders geregeld gebruiken in deze dagen, is het feitelijk een wonder, dat er nog steeds van die mensen zijn en dat er zelfs steeds meer bijkomen, die zo denken en leven.

Trouwens, de reclame houdt ook alleen rekening met omzet en niet met de mens zelf. Neem b.v. de overall als levensnoodzakelijk aangeboden versterkers met hi-fi boxen. Die dingen hebben een vermogen, dat je doof zou worden, wanneer je ze eens voluit zou laten spelen.

Men vertelt de mensen: wanneer u werkelijk hi-fi wilt hebben, moet u minstens een vermogen van 30 watt hebben. Maar in een gewone huiskamer kun je, wanneer je niet doof wilt worden en ook nog een woordje met een ander wilt kunnen wisselen, niet meer gebruiken dan maximaal - bij stereo - twee maal 2 watt. M.a.w.: wie met zijn mooi en sterk aanbevolen installatie eens voluit wil spelen, kan beter op het Malieveld gaan zitten. En wie heeft daarin nu zin bij die kou?

Ik wijs maar op een enkel feitje. Maar er zijn er vele. Wanneer de mensen de kolder van dergelijke verklaringen en aanbevelingen in gaan zien, wanneer de mensen leren te beseffen, wat zij moeten offeren voor iets, wat zij willen hebben en inzien, dat je de lasten niet onbepikt op anderen kunt afschuiven, komen wij al weer een stukje verder in de goede richting. En ook hiervan zijn tekenen genoeg te bespeuren.

Een ander iets, waartegen ik bezwaren heb - die steeds meer mensen met mij gaan delen, hoop ik - is de ontwikkelingshulp. Op zich voel ik er voor, maar dan betekent zij, dat je de mensen leert, hoe zij zichzelf moeten helpen.

Op het ogenblik echter, dat je de mensen steeds weer gaat helpen, zien zij geen redenen meer om er zelf ook nog iets aan te doen. In deze dagen moet men voor die mentaliteit in vele ontwikkelingslanden uitkijken.

Zover ik het kan overzien lijkt het er op, dat een heel groot deel van de kapitalen, die als ontwikkelingshulp worden uitgedeeld in feite verspild worden. Zeker: men stelt de mensen in staat om een ziekenhuis te bouwen. Maar men vergeet, dat men dit anders zelf toch heus wel had gedaan, wanneer dit werkelijk noodzakelijk was.

Men stelt de mensen in staat zeer moderne, ja, luxe universiteiten te stichten, maar dan wel in een staat, waarin mogelijk 5 k.m. geasfalteerde weg ligt en buiten de hoofdstad onmiddellijk de rimboe begint. Wat hebben de mensen daar aan hoger onderwijs, dat alleen in ambtelijke functies ooit in praktijk gebracht kan worden?

Men hoort vaak drogreiënen als: Wij zorgen er voor, dat alles wat wij geven, aan de allerarmsten ten goede komt. Best. Maar beseft men dan niet dat alles, wat die armsten zouden krijgen en eventueel verdienen, nu aan andere, meer gegoeden of mensen met meer relaties ten deel zal vallen?

Met dergelijke dingen kom je niet veel verder, zou ik zeggen. Zeker, de mensen leren, hoe zij iets kunnen doen, desnoods helpen aan de eerste werktuigen om hun eigen plannen tot werkelijkheid te maken, best. De mensen duidelijk maken, dat zij echter verder niet meer op u kunnen rekenen, wanneer zijzelf niets uitvoeren, lijkt mij ook dan een noodzaak.

Maar zeg niet: och, die arme mensen hebben het zo slecht, dus zullen wij wel voor hen zorgen. Daarmede bereik je niets. En bovenal: betaal de z.g. armen geen afkoopsom om zo je eigen luxe voor jezelf verteerbaar te maken, want daarop komt het in feite neer.

Wanneer u op deze wijze handelt, zult u voor de mensen feitelijk veel meer doen dan door rijkere gaven. Dan ontwikkelen de mensen zichzelf en komt er ook bij hen langzaam een verandering in denken en leven tot stand, waarvoor zij ook werkelijk geestelijk en materieel rijp zijn.

Wat de wereldproblemen betreft: de groei van de wereldbevolking komt al tot stilstand, energie kan voldoende gewonnen worden, wanneer men van de noodzaak uitgaat en niet van de zaken, die men nu wenselijk acht. Welke veranderingen zijn dan nog nodig om de wereldproblemen op niet al te lange termijn op te lossen?

Ik weet in ieder geval een punt: grenzen zouden moeten verdwijnen. Niet natuurlijke grenzen, maar de politieke en economische grenzen, waardoor de geruisloze en natuurlijke overgang van het ene volk in het andere volk onmogelijk wordt.

Grenzen bovendien, die konkurentienijd en konkurrentievervalsing in de hand werken. Grenzen, die duplikatie van taken en zelfs van produkties, ook wanneer dezen niet rendabel te maken zijn, in stand helpen houden.

Daarom lijkt het mij noodzakelijk, dat steeds meer grenzen wegvallen, dat er in steeds mindere mate sprake zal zijn van in zich besloten onafhankelijke naties. Maar het is moeilijk zo iets door te zetten. Kijk maar naar de Eeg, de Benelux en al die andere instellingen. Want een ieder is najverig bezig eigen rechten en voorrechten vooral te handhaven. Maar ondanks alles is met dergelijke bonden in ieder geval een begin gemaakt in de goede richting.

Op het ogenblik, dat de nood nationaal hoog genoeg stijgt,

zal men juist binnen dergelijke bonden volgens mij ook bereid zijn iets van eigen nationale zeggingschap prijs te geven. En men zal dit kunnen aanvaarden, wanneer men de mensen in de betrokken landen maar duidelijk kan maken, dat dit inderdaad een uitweg voor hen betekent. Het zijn ook de gewone mensen, die hier opaan zullen moeten dringen. Want de regeerders van de verschillende landen zullen niets gevoelen voor een oplossing, waardoor hun eigen macht en positie in gevaar kan komen. En wie zal hen dat kwalijk nemen, nietwaar? Want zo reageren wel meer mensen. Ik kan mij zelfs voorstellen, dat iemand, die aan kankeronderzoek doet, erg kankert, wanneer blijkt, dat er een onfeilbaar middel tegen deze kanker is uitgevonden. Want voor hem betekent dit, dat hij inkomen en baantje en vooral zijn aanzien wel eens kwijt zou kunnen raken.

Ik stel het wel wat erg zwart-wit, maar is het in feite niet zo? Er zijn heel wat zaken, die in stand worden gehouden, omdat er nu eenmaal grenzen zijn getrokken tussen landen en standen en er te veel mensen zijn, die belang hebben bij het instandhouden van die scheidingen en tegenstellingen, omdat zij juist daaraan inkomen, belangrijkheid enz. ontleenen.

Toch verandert er ook hier veel. Zelfs de dokter wordt langzaam uit zijn medicijnmannenwaardigheid en mysterie losgeweekt en als een gewoon mens ter verantwoording geroepen. Zelfs van politici vergt men, dat zij presteren. Men gunt deze mensen een beloning in overeenstemming met hun prestatie, maar weigert steeds meer iemand te belonen en te aanvaarden alleen om zijn reputatie.

Ook dit betekent een verbetering. En nu ik toch bezig ben: er wordt in uw wereld veel aan producten en energie verspild aan verkeerde vormen van militarisme. Ik zeg niet, dat er geen legers mogen zijn, of dat de mens opeens alle wapenen tot ploegscharen om zal moeten smeden. Dat kan eenvoudig nog niet. Maar indien W. Europa in zijn nato niet tot taakverdelingen zou komen, maar eenvoudig een gezamenlijk leger op de been zou brengen, zou dit veel goedkoper zijn, er zou minder energie verspild worden aan allerlei voorbereidende nationale oefeningen, men zou minder oefenterreinen van node hebben, uniformen beter kunnen maken, omdat zij allen een zelfde ontwerp en uitmonstering omvatten enz. Een ieder zou gelijke wapens gebruiken en er zou niet veel besteed moeten worden aan een aanpassen van de verschillende soorten wapens, die de naties om de een of andere reden verkiezen, enz. enz. De besparing zou waarschijnlijk rond 43% bedragen op alle kosten, die nu door de landen gezamenlijk voor defensie worden opgebracht. Er zou echter ook veel materiaal bespaard worden, rationeler geproduceerd kunnen worden enz. enz.

Ik geef voorbeelden van verspilling, die niet noodzakelijk of onvermijdelijk zijn. En ik stel, dat de mensheid van dit soort luxe afstand zal moeten doen, indien men met bevolking, energie en voeding een voor een ieder rechtvaardig en aanvaardbaar peil wil handhaven.

In de metaalindustrie blijkt steeds weer, dat in feite onrendabele en energievretende bedrijven uit nationale overwegingen in stand worden gehouden. Indien elk bedrijf alleen die producten zou maken, waarvoor het het beste is uitgerust en

geschikt is, zou de gehele productie minder verspilling met zich brengen, zou veel minder energie noodzakelijk zijn voor een optimale productie en zou er veel minder leegloop voorkomen in dergelijke bedrijven. Men zou verder besparen op vervangingen e.d. Bovendien zouden de bedrijven dan wel beperkter, maar doelmatiger werken en zo ook meer mogelijkheden hebben rekening te houden met het milieu, de belangen van de arbeiders, de werkomgeving e.d. En ook voor de burgers betekent het een voordeel: er behoeven dan immers geen staatssubsidies gegeven te worden " omdat onze nationale fabriek nu eenmaal moet mee kunnen draaien".

Kan men een dergelijke samenwerking tot standbrengen, dan beperkt men de industrie als geheel met rond 7 a 8%, maar wint men rond 1/3 van de nu daarin verbruikte energie plus rond 2% van de nu verlorengaande grondstoffen.

U hebt gelijk. Dat geeft weer werkelozen meer. Maar wanneer men met de bespaarde subsidies en controlekosten deze mensen inzet in een dienstenverlenende sector, zal de samenleving als geheel zelfs daarvan kunnen profiteren.

Na rond 30 jaren van aanpassing en samenwerking zal het geheel van de Europese industrie uiteindelijk beperkt kunnen worden met rond een derde van het nu bestaande, waarbij de productie geheel op peil zal blijven en de kwaliteit beter zal zijn geworden. De gegeven percentages zijn een benadering, geen exacte gegevens.

x Daar tegenover staat weer meer transport, dus energieverbruik.

- Dit is afhankelijk van de wijze van transport. Weg en luchtvervoer zouden niet in aanmerking komen. Vervoer over het water en bij spoedeisende zendingen railvervoer zou een oplossing betekenen, die niet zo heel veel energie extra vergt en bovendien rendabel blijft. Voorbeeld: een trein van 20 wagens kan, eenmaal opgang gebracht, rijden voor dezelfde energiekosten als een trein van 30 wagens. Zorg dat niet te veel moet worden gestopt en je rijdt goedkoper en wat de investering in tractie betreft, ook nog rendabeler.

De omvang van het vervoer zou inderdaad toenemen, maar door het uitschakelen van energievretend verkeer als b.v. langs de weg, komt men op ongeveer hetzelfde uit, dat ook nu reeds wordt gebruikt.

Tijd is geld zou men ook niet meer moeten zeggen. Tijd besparen is in feite vaak alleen in naam geld sparen, omdat snelheid in vervoer kostbaar is en kostbaarder gaat worden, omdat veel meer energie nodig is om een betrekkelijk onbelangrijke tijdwinst van b.v. enkele dagen te boeken.

Trouwens, uw gehele inflatieprobleem blijkt voor een groot deel voort te komen uit de haast, die men overal toont om bepaalde dingen te hebben en te doen. Hierdoor ontstaan te ingewikkelde en omvangrijke instellingen, die op hun beurt tijd gaan vergen, energie vreten en inflatoir werken.

Waarmede ik aan een laatste konklusie kom: Men zou anders en meer te samen moeten gaan werken. Grenzen weg. Vrijheid in concurrentie, maar ook: alleen kopen, wat je werkelijk nodig hebt en ten laatste een religieuze praktijk, die past bij de problemen van deze tijd zouden een begin zijn.

Dan kan men aantonen, dat de wereld nog steeds over voldoende bronnen van energie beschikt, zelfs zonder atoomcentrales, een goede en doelmatige voeding voor alle mensen bereikbaar wordt, terwijl het probleem van mogelijke overbevolking zichzelf oplost.

Werkelijk, de grote problemen van de wereld zijn wel degelijk op te lossen. De moeilijkheid is alleen, dat alles, wat op het ogenblik aan de macht is, deze problemen niet werkelijk en blijvend op wenst te lossen, omdat een volledige oplossing van die problemen betekenen zou, dat veel macht en belangrijkheid te loor gaat en vele voorrechten ophouden te bestaan.

Let goed op en u zult konstateren, dat men vaak de werkelijke problemen, zelfs op beperkte schaal, niet wenst op te lossen, maar er liever omheen blijft praten en onvoldoende maatregelen neemt, zij het, omdat men afdoende maatregelen niet aandurft of niet aan kan.

Ten laatste: alle problemen, die wij hebben besproken, zijn op te lossen, maar alleen wanneer de mensen steeds weer worden gekonfronteerd met de mogelijkheid van die oplossing; dus geen geruststellende verklaringen van officiële zijde en rapporten van groepen, die binnenkort de ondergang van de wereld voorspellen, maar een realistische weergave van de bestaande problemen en mogelijkheden.

Zelfs indien men de mensen duidelijk zou kunnen maken, wat het hen zelf aan mogelijkheden, levensvreugde en zelfs aan bezit en inkomen kost om bepaalde zaken in stand te houden, zouden zij wakker geschud worden en mogelijk een vrije en bewuste keuze gaan doen. Ook dan zou reeds veel bereikt worden.

Wanneer de mensen leren zelf te leven en dit volgens hun werkelijk begeerte en belofte, zullen zij voedsel en energie sparen en zeker ook de bevolking niet overmatig laten groeien.

Hebt u kommentaar?

Jammer, dat de beste stuurder aan gene zijde staan.

Jammer, maar begrijpelijk. Wij hebben overzicht. Zelfs bij een voetbalwedstrijd zien toeschouwers vaak veel beter, wat de man in het veld zou moeten doen, dan deze zelf doet.

En wanneer een schip worstelt met stroom en golven, reageert de kapitein volgens zijn beste weten, terwijl iemand die overvliegt schrikt en roept: ziet de man niet, dat hij regelrecht op een gevaarlijk rif afgaat? Waarbij u dan op kunt merken, dat de beste stuurder in de lucht hangen.

Overigens: het door mij gestelde is zeker niet alleen in de geest bekend; zeker zijn delen van dit alles en mogelijk zelfs het gehele complex op aarde bekend en wordt zelfs wel besproken. Maar het mondt dan altijd weer uit in een mooie theorie zonder verplichtingen, of een machteloos protest tegen de bestaande maatschappij, zonder dat men in staat is anderen duidelijk te maken, waarom het eigenlijk gaat.

Is het nodig, dat de mensen met die problemen worden gekonfronteerd om zo tot een inzicht te komen, hoe het wel zou moeten zijn?

Ja. De mensen kunnen er inderdaad van leren. Maar dan bewijst de doorsnee mens weer, dat hij geen ezel is, want hij

maakt desondanks steeds weer dezelfde fouten.

Geestelijk kan dit enige bewustwording tot standbrengen, dat is waar. Vandaag was de vraag niet, of dit alles een betekenis heeft voor de geestelijke bewustwording van de mens, maar vooral een pogen een oplossing en beschouwing van deze wereldproblemen te brengen. Ik heb dit zo goed mogelijk gedaan.

Waaraan ik toe kan voegen, dat, naarmate de mens meer geestelijk bewust is, hij gemakkelijker aan een aantal van de door mij genoemde desiderata tegemoet zal kunnen komen.

Er zijn in deze dagen steeds meer mensen geestelijk bewust geworden. Maar ook zij kunnen de oplossing niet zonder meer tot standbrengen, beseft dit wel. De oplossing moet komen uit een algemene verandering in de benadering van het menselijke leven en de menselijke maatschappij. Wanneer dit eenmaal bereikt wordt, is al het andere zo gebeurd.

x Ik zie dit breken van konditionering en de begeerte naar macht zo snel nog niet.

- De generatie, die nu nog op school zit, zal tegenover de wereld men haar problemen al weer heel anders staan dan u. Ik ben er echter van overtuigd, dat zij nog een grote fout zal bezitten die oplossingen nog een tijd in de weg zal staan: zij heeft geleerd, dat je, wanneer je maar hard genoeg schreeuwt, op de duur alles wel kunt krijgen. Ik vrees dan ook, dat de komende generatie te veel van haar energie met schreeuwen zal verdoen, terwijl zij beter zelf aan een oplossing zou kunnen werken.

Maar een begin is er. Steeds meer mensen denken en leven reeds nu zelfstandiger, kiezen meer bewust een eigen wijze van leven. En dit alles is reeds nu een bedreiging van de nu bestaande maatschappelijke orde.

Al het door mij gestelde is doenlijk, maar niet op zeer korte termijn mogelijk. Maar toch gaat het sneller dan u beseft. Wanneer b.v. iets de mensen duidelijk heeft gemaakt, hoe leeg en zinloos een groot deel van het politieke bedrijf in feite is, is het wel uw langdurige kabinetsformatie. Zoals iets dergelijks in Frankrijk gebeurt aan de hand van de z.g. socialistische samenwerking aldaar. Ik kan meer voorbeelden geven, maar moet gaan sluiten.

x Zouden wij niet meer van de aarde moeten weten?

- Men zou beter de bestaande kennis kunnen toepassen, maar dan in een synthese en niet vanuit een specialistisch kibbelen, wie het belangrijkste is.

En dit was het dan. Dank voor uw aandacht. Vergeef mij, dat ik zo hier en daar op een paar tenen ben gaan staan. Dit is bij een dergelijk onderwerp onvermijdelijk, wanneer je duidelijk wilt zijn. Denk ook niet, dat ik u een programma heb gegeven, dat u persoonlijk kunt gaan uitvoeren.

Ik heb echter wel enige veranderingen in levensbenadering en houding geschetst, die u wel in de praktijk kunt brengen, ook al lost u daarmee niet onmiddellijk en zelf de grote problemen op. Maar indien u anders gaat leven en daarmee gelukkiger blijkt te zijn, zullen steeds meer mensen u navolgen. Wat dan de ontwikkeling naderbij brengt, die in de mensheid noodzakelijk is.

Ik dank u voor uw aandacht, Goeden avond.

(aanmerkelijk bekort)

Goeden avond, vrienden.

Veel tijd heb ik niet. Ik moet mij bezighouden met geestelijke waarden en ben geneigd ook dat aan te passen aan het naderende feest van Sinterklaas. B.v. zo:

Je zoekt een poort, wilt graag zijn ingewijd? Hou dan je roer recht, beste maat en kijk niet naar die meid....

Of: men zegt met mediteren kom je ver, indien gekoncentreerd. Dat ligt er aan, mijn beste mens, aan wat je hebt geleerd. Want wat je leert, is dat, wat telt. En dat wat telt, speelt in je geest en leert zo je om onbevreesd voort te gaan langs hoge paden. Maar als ik jou zo zie, mijn vriend, blijf jij voorlopig modder waden.

Maar enkele geestelijke wijsheden zijn mogelijk zinvoller. Ik geef u die dan maar mee voor onderweg:

Een mens, die kan glimlachen over zichzelf en het gehele leven, zal er genoeg van begrijpen om uit zijn eigen leven iets te maken, waar hij bewuster van wordt.

Wanneer iemand zegt, dat hij ingewijd is, moet je eerst eens kijken, wat hij eigenlyk van je wil hebben. En indien iemand heel veel voor je doet, zonder zich daarop voor te laten staan, moogt u denken: Of hij ingewijd is, weet ik niet, maar die is zeker al een heel eind in de goede richting opgeschoten.

Zoek nooit naar degene, die je zal verlossen. Zoek naar degene, die je helpen wil en kan bij je pogingen jezelf te verlossen.

Verwacht nooit, dat de geest iets wel voor je zal doen, wanneer je daar zelf te lui voor bent- dit is voor sommige mensen heel erg belangrijk.

Wanneer je niet denkt aan je eigen zwakten, ben je sterker dan je durfde verwachten. Maar wanneer je steeds denkt aan je eigen zwakten, zul je je krachten nooit geheel en goed kunnen gebruiken. Vraag je dus af, hoe je moet beginnen om te bereiken, wat je wilt. Wie begint, krijgt vaak de kans, zijn werk ook te voltooien. Wie alles overweegt, maar niet begint, komt niet ver.

Ten slotte dit: Hebt u er wel eens aan gedacht, dat Sinterklaas vaak een uitvlucht is, waarmee je je eigen goedheid wegpraat, maar even vaak een verplichting wordt, waaraan je je niet durft onttrekken? U bent natuurlijk gek, wanneer u zich door anderen laat dwingen voor Sinterklaas te spelen. Maar u bent nog veel gekker, wanneer u aarzelt om anderen goed te doen, wanneer de gelegenheid zich voordoet en u beseft, dat dit wel eens zinvol zou kunnen zijn.

Een ware heilige geeft dat en daar, waar het nodig is en niet wanneer en zoals de middenstand hem vertelt, dat het hoort.

Soms lees je op de muren in de steden deze kreet: Klaas, kom. Men denkt dan dat dit Sinterklaas betreft. Maar neen. Klaas is de goedheid. En ik geloof, dat het op aarde heel wat beter zou worden, wanneer de goedheid, die in zovele mensen woont, eens wat meer naar buiten zou komen. Waarmede ik moet gaan sluiten

Goeden avond.

(bloemlezing)

d.d. 2 december 1977